

Sv. Nikola Tavilić (1340. – 1391.)

Kad je Nikola završio studije zatražio je bl. Bartul Alvernski, koji je tada upravljao Bosanskom franjevačkom zajednicom (vikarijom), na nagovor pape Grgura XI. šezdeset dobrih i učenih redovnika koji će širiti Kristovo evanđelje u Bosni. Bez obzira da li je u to vrijeme isti papa Grgur XI. »ubrojio u katalog svetih djevica« Stanislavu Šubić, kako ističe Farlati, što je u Nikoli moglo pobuditi još jači zar za svetošću, već sam poziv u zemlju u kojoj su nešto prije vladali Taveličevi zemljaci, a možda i rođaci, moćni Šubići, morao je za Nikolu biti privlačan. I on se zaputio u Bosnu.

Stanislava Šubić, franjevačka djevica, iz »Litanije svetih iz Dalmacije« bila mu je primjer, pa sv. Franjo koji je napisao dugo poglavlje o misijama. Dvanaest godina - kaže izvještaj o njegovu mučeništvu - proboravio je Nikola u Bosni. Proživljavao je u njoj radosti obraćenja i tugu neuspjeha. Teškoće nisu bile malene. Surova klima i neprohodna mjesta bili su samo sjena prema surovosti života i teškoj pristupačnosti ljudskom srcu. Za to je najbolji dokaz što su se mnogi talijanski misionari poslije smrti kralja Ludovika I. (1382.), ne naišavši na uspjeh i romantični život (kakav su možda očekivali), povratili u svoju domovinu. Nikola to nije učinio. Nastavio je svoj posao onako kako ga je već tri godine obavljao. Bosni su u to vrijeme već otkucavali posljednji časovi. Pa iako je možda u očima nekoga nevještog promatrača poslije Tvrtkova krunjenja za kralja Hrvatske i Dalmacije (1390.) bosanska država mogla izgledati jaka, ona je iznutra već bila trula i jedino je Tvrtkova jaka osoba mogla držati to gnjilo stablo da se ne sruši. Poslije njegove smrti Bosna je proživljavala, prema riječima jednog suvremenika, okrutne dane kakvih nije bilo od potopa svijeta. Upravo zbog tako teških prilika, misle povjesničari Nikolina života, videći da njegov rad neće imati uspjeha, svetac je napustio Bosnu. Ipak je teško prihvatiti takav zaključak. Zašto bi se Nikola povukao pred poteškoćama u Bosni, a prihvatio mučeništvo u Sv. Zemlji? Istina je da su od 1382. pa unaprijed, kao što je gore

istaknuto mnogi misionari napuštali Bosnu jednostavno u bijegu tako da je papa Bonifacije IX. god. 1402. bio prisiljen zabraniti odlazak iz Bosne bez pristanka redovničkog starješine. Zašto je dakle Nikola napustio Bosnu? O strahu za život ne može biti ni govora, kako ćemo vidjeti iz njegova mučeništva. Teško je reći da je to bilo zbog neuspjeha u misijama. Ako je tako, onda bi trebalo dokazati da je neistinita tvrdnja bosanskog vikara fra Bartula prema kojoj su tada franjevci u Bosni obratili oko 50.000 osoba, a za toliki broj u Sv. Zemlji trebala su desetljeća i desetljeća. Najvjerojatnije je da je Nikola već odavna želio poći u Sv. Zemlju koju je Spasitelj posvetio svojom krvlju. Premda je Bosna bila misijska zemlja, ipak su se misije među opasnim Saracenicima držale u franjevačkom redu bez sumnje za jedne od težih misija. Pravilo franjevačkog reda od svih nevjernika jedino imenuje Saracene. Sam sv. Franjo Asiški bio se zaputio u Sv. Zemlju da ih obraća. Ne treba se čuditi ako je i Nikola očekivao tu priliku koja mu se pružila tek u ovo vrijeme. Došavši u Jeruzalem, Nikola se nije zadovoljio s ispovijedanjem hodočasnika i još malobrojnijih vjernika koji su boravili u Jeruzalemu. On je htio privući Kristu i one koji ga ne poznaju. Zbog toga je pošao u Bosnu, a iz Bosne u Palestinu držeći, poput sv. Franje, da je potrebno »da se braća trajno sjećaju kako su posvetili sami sebe pa se zbog toga moraju za Njegovu ljubav izložiti vidljivim i nevidljivim neprijateljima, jer Gospodin govori: Tko izgubi svoj život poradi mene, sačuvat će ga za život vječni.« (Prvo pravilo, gl. XVI.) . Poslije duljih razmišljanja i rasprava s braćom o propovijedanju Saracenicima, o opasnosti takva pothvata, o opravdanosti izlaganja svog života mučeništvu držeći na umu onu Pavlovu: »Jao meni ako ne propovijedam« Nikola je i zaključio skupa sa sv. Pavlom da je za njega »život Krist, a smrt dobitak«. U društvu s vjernim subratom i prijateljem fra Deodatom iz Ruticinija, koji je već u Bosni dijelio s njim životne tegobe i radosti, i još dvojicom subrača Nikola se odvažio na odlučan korak: javno propovijedati Krista. Držeći da će najlakše

predobiti Saracene ako predobiju njihova kadiju, oni se, po primjeru osnivača Reda sv. Franje, najprije zaputiše k njemu. Ali kao što je Franjina riječ ostala bez uspjeha, ostade tako i njegovih duhovnih sinova. Jedino što je Franjo poslije svog neuspjeha mirno mogao otići dok su ova četvorica osuđena na smrt i izmrcvarena mučenjem prispjela u mračno podzemlje i u teške okove. Ovako nam taj prizor opisuje očevidac u svom izvještaju (sačuvanom u dva primjerka u Vatikanu i jednom u Leipzigu) kojega je kritičko izdanje priredila Sv. kongregacija obreda. Donosimo samo dio tog izvještaja: »Netom je izrečena presuda, navale svi Saraceni koji su stajali uokolo s ogromnom vikom galameći: 'Smakni ih, smakni ih!' I tako su ih dugo tukli različitim predmetima dok nisu pali na zemlju kao mrtvi, tako da je svatko mislio da su mrtvi. A to je bilo oko devetog sata. Nakon jedan sat počеше braća otvarati oči i nešto govoriti. Kad je to kadija opazio, dade ih svezati i staviti u lance, a noge im okovati. Tako su zbog vike svjetine ostali tu do pola noći.

Oko ponoći dade ih svući gole, čvrsto privezati za stupove i tako okrutno bičevati da su im tjelesa bila potpuno oderana tako da više nisu mogli stajati na nogama. Potom ih baci u najgnusniju tamnicu i tako ih čvrsto dade stegnuti u drvene klade da nisu imali odmora ni počinka nego su se mučili u neprestanim groznim mukama. Napokon ih treći dan dovedoše na trg, gdje se obično kažnjavaju zločinci. Pred emirom, kadijom i nebrogenim mnoštvom Saracena, koji su stajali s istrgnutim mačevima i bodežima i pred velikom vatrom koja je ondje žarko plamsala, ponovno ih upitaše da li će opozvati ono što su rekli i da li će postati Saraceni pa tako neće umrijeti. Na ovo oni odgovoriše: Mi ovo hoćemo i vama naviještamo da se obratite na vjeru Kristovu i da se pokrstite. Ako nećete, poći ćete kao sinovi vječne osude u neugasivi oganj gdje ćete se navijeke mučiti. Vi također kažete da mi postanemo Saraceni. Znajte da se radi Krista i njegove vjere ne bojimo ni vremenite smrti ni vremenitog ognja.' Tako su se hrabro pred njima držali sveti muževi. Kad su to prisutni Saraceni čuli, razdraženi udare

bijesno na njih smatrajući sretnima između sebe one koji su ih stigli okrutnije mučiti. Tako su ih raznijeli mačevima da od njih nije ostalo ni ljudske prilike. Kad su završili s mučenjem, baciše ih u onaj veliki oganj, ali njihova tako izmrcvarena tjelesa nisu mogla izgorjeti. I to je mnoštvo stajalo na trgu sve do noći promatrajući taj prizor i nadodavajući drva. Zatim su razasuli pepeo, a kosti sakrili da ih kršćani ne bi pronašli.« Tako je Nikola postigao krunu mučeništva i time postao slika svog naroda koji će kroz buduća stoljeća proživljavati mučeništvo zbog svoje vjere, gažen i mrcvaren, nabijan na kolac, spaljivan u plamenu vatre vlastitog ognjišta, gušen u svojoj vlastitoj krvi sve dotle dok od njega nije ostao »ostatak ostataka«, mala pritješnjena Hrvatska. Postao je za nas uzor na putu života pokazujući nam »usku stazu« ljubavi koja vodi prema Bogu ne zaboravljajući brata čovjeka. On »apostol vjerskog i narodnog jedinstva« (A. Crnica), postao je svojom mučeničkom smrću i moćni nebeski zaštitnik svoga naroda čiji je na zemlji bio apostol. Pod njegovom ćemo zaštitom živjeti sve dok budemo imali snage davati takve ljude koji će stupati njegovim stopama odričući se vlastite udobnosti i koristi da bi učinili sretnima druge. A naše štovanje takvih velikana bit će jamstvo sretnije budućnosti. (Copyright: fra Vicko Kapitanović)